

A Vajdaság erdői közvállalatnál jártunk

Az Erdőhasználati és az Erdőművelési Szakosztályok háromnapos tanulmányútján áttekintést kaptunk a Vajdaság erdőgazdálkodásáról.

A Vajdaság 175 ezer hektár erdejéből 131 ezret a Vajdaság Erdői Közvállalat (Vojvodinašume) kezeli. A maradékon a vízügy, a honvédség, az önkormányzat, a 22 hektár védett területen a természetvédelmi hatóság és a mezőgazdasági társulások osztoznak. A tartományban magánerdő csupán 5,5 ezer hektár – 3% – van.

Az erdőkezelés mellett mezőgazdasági területek beerdősítésével is nagy tételekben foglalkoznak. Az erdőtelepítésnek nagy jelentősége van. Ennek révén 6%-ról 14%-ra emelték az erdősültséget, de még most is jelentős számú községhatárban 1% alatti az erdősültség.

A Vojvodinašume tulajdonosa a Vajdaság tartomány. A tulajdonosi jogokat a tartományi parlament gyakorolja: vezérigazgató kinevezése, üzemtervek, éves gazdasági tervek, eredmény felhasználása stb.

A kezelt terület tulajdonosa a szerb állam.

A közvállalat négy erdőgazdaságból és egy vadászati üzemből áll. 22 hektár kivételével a természetvédelmi kezelést is ők végzik. A vadászati jog mellett a tartomány folyóinak és tavainak jelentős területén a halászati jog is a közvállalaté.

Jellemzően saját dolgozók végzik a fizikai munkát is, de alkalmaznak vállalkozókat is. Az 1800 dolgozóból 240 diplomás (ebből 160 erdőmérnök), 490 közép szintű végzettséggel rendelkezik (ebből erdész 270 fő).

Az erdőfelújítást támogatja az állam, de a támogatás nem fedezi a teljes költséget.

Az erdőgazdálkodást és a természetvédelmi kezelést független erdészeti és természetvédelmi hatóság ellenőrzi.

Az erdőfelügyeleti rendszer sajátossága, hogy nincsenek szankciók. Van viszont jogkörük arra, hogy szükség esetén az erdőgazdálkodó költségére elvégeztessék a nélkülözhetetlen munkákat. Az általunk megkérdezett állami erdészek ilyen esetről nem hallottak. Náluk az erdőfelügyelet nem korlátoz, csupán az erdőgazdálkodó által készített terveket bírálja el, és ellenőrzi azok végrehajtását, szükség esetén szakmai tanácsot ad.

A természetvédelmi hatóság a védett természeti értékek kezelését ellenőrzi. A védett területeken három zónát alakítanak ki. Az elsőben semmilyen, a másodikban korlátozott, a harmadikban korlátlanul végezhető a gazdálkodási tevékenység.

Általánosan jellemző, hogy nincs területi és időbeli korlátozás.

Ismeretlen a „befejezett erdősítés” fogalom.

Az erdőrendezési feladatokat a közvállalat látja el. Az üzemtervezés nyilvános. A lakosság és az önkormányzatok tehetnek javaslatokat. Gazdálkodást korlátozó javaslatok nem jellemzőek, mert a lakosság maximálisan elfogadó az erdőgazdálkodás iránt.

* * *

A Magyarország különböző helyeiről utazókat a Zombori Erdőgazdaság Bácskamonostori Erdészeti vadászházában fogadta *Takács Márta* vezérigazgató és kollégái. Itt rövid tájékoztatást kaptunk a közvállalatról, annak működéséről és a helyi saját-

osságokról. Majd a reggeli után a Fruška gora hegységbe utaztunk.

A Fruška gora Nemzeti Parkot 1960-ban alapították. A természetvédelmi kezelést és az erdőgazdálkodást a közvállalat végzi. A fafajok 80%-a kocsánytalan tölgy, elegyes és elegyetlen állományokban. Az állományok 75%-a sarj eredetű. A korábbi nagyfokú emberi behatások ellenére nagy a biodiverzitás. Az itt megtalálható 1500 növényfajból 50 fás szárú.

A helyi kollégák a kocsánytalan tölgy felújítását és a felújítási problémáikat mutatták be.

Jellemzően egy bontás után végváganak. A bontás után 70% alatti a fedettség. Gondot okoz, hogy a tölgy ritkán terem, aránytalanul sok a túltartott faállomány, valamint a lágyszárúak elleni vegyszeres védekezés tilalma.

A vadkár nem jelentős, de az őz által okozott minőségi vadkárral már volt problémájuk. A biodiverzitás jegyében tervezik a korábban kiirtott gím visszatelepítését.

A fakitermelési költségek és faárak hasonlítanak a magyarországiakra.

Az alkalmazott fakitermelési technológiák azonosak a magyarországiakkal, de az erdei program során magyar erdészek számára különleges közelítési lehetőséggel is megismerkedtünk. Itt még alkalmazzák faanyag-közelítésre a lovakat málhahordóként is. Egy lóra 300 kg fát raknak fel a málhanyeregre.

Szállásunk a szerémségi Mitrovica melletti Morovici vadászházban volt. A vadászház és a környezetét képező vadaskert jelenleg a honvédség kezelésében van, de a minisztériumok profiltisztításának eredményeként várható, hogy átkerül a Vojvodinašume kezelésébe.

A Sremska Mitrovicai Erdőgazdaság területén kaptunk részletes tájékoztatást az erdőrendezésről, természetvédelmi területek kezeléséről és tanulmányoztuk a kocsányostölgy-gazdálkodást.

A kezelt erdőkben 1863 óta készítenek üzemterveket. Térinformatikai szoftvert, terepi adatfelvevőt, elektromos átlalót alkalmaznak. A méréseket mintateresen végzik. A földnyilvántartási térképek kapcsán megemlítették, hogy még mindig kiválóan használhatók a monarchiabeli térképek. Az üzemtervek szűrt adatai nyilvánosak, az interneten elérhetők.

Itt csak a vágásos erdőgazdálkodást alkalmazzák, de Belső-Szerbia hegyvidékein a bükkösöket és a jegenyefenyves-bükkösöket szálalják is.

A termőhelyi adottságok miatt kiemelten fontos a sűrűn szinterzett térképfedvény, hiszen a vízzel borítottság meghatározza a tervezhető célállományt.

Évi 10 km új utat terveznek.

A jugoszláv utódállamokban tilos az őshonos állományok tarvágása. Ezért természetes (természetszerű) felújítást kell alkalmazni a tölgyesekben.

• A kocsányos tölgy minél egyenletesebb kitermelhetősége érdekében nagy figyelmet fordítanak a maggazdálkodásra. 1951 óta nyilvántartást vezetnek a magtermésről. Mivel átlagosan háromévente terem náluk bőségesen a kocsányos tölgy, jó termés esetén egy évre való makkot betárolnak. Nyolc regisztrált magtermő állományból és két plantázsból gyűjtetik össze a makkot, amit a XXI. századi technikai színvonalú létesítményükben hőkezelnek, csáváznak, majd hűtőben betárolnak. Az idén 170 tonna makk betárolását tervezik. A technológia színvonalára jellemző, hogy az egyéves betárolás után sem csökken a csíráképeség 80% alá.

A tartamosság biztosítása mellett fontos szempontjuk a helyi génállományon belül erdőgazdaságilag kedvezőbb jegyekkel bíró csoport továbbzaporítása is. A bemutatott magtermő állományban több magfa 20 méterig ágatizta, hengeres törzsű volt.

• A kocsányos tölgy program. Ezeket az erdőket – az ipari forradalom hatására – először a XIX. században termelték le. Akkor ártéri keményfás társulások voltak, de mára a – vízszabályozás miatt – megváltozott a vízgazdálkodásuk.

Jellemzően 750x750 méteres szabályos hálózatban alakítottak ki erdőrészt

leteket. A felújításra nagy gondot fordítottak, előtérbe helyezték a kocsányos tölgy (szlavón tölgy) elegyarányának növelését.

• A felújítás Első bontásként kitermelik az összes nem tölgy fafajt, kiirtják a cserjeszintet. Ekkor kijelölik a 20-25 méterenkénti közelítő nyomokat.

Két évig glifozáttal totális gyom- és cserjeirtást végeznek. A visszamaradó állomány záródásától függően második bontásra is sor kerülhet. Ilyenkor 50-60%-ra is lebontják az állományt. Az első bontás utáni második vagy harmadik évben – megfelelő makktermés híján – teljes vagy részleges makkvetést végeznek. A vetéshez saját fejlesztésű függesztett vetőgépet használnak. A már kijelölt közelítő nyomon nincs mesterséges makkvetés. A felújításokat kerítéssel védik. Eddig csak vaddisznó ellen védekeztek, de a gím szaporodása miatt mostantól szarvas ellen is védelmet adó magasságúra építik.

A kocsányos tölgy újulatot két évig Rubigánnal permetezik.

A fakitermelés vezérgépe a forwarder.

Pocok ellen, saját fejlesztésként, D₃ vitaminnal védekeznek.

A nap folyamán – különböző korú állományok bemutatásával – megismertettek minket a felújítás és a nevelő vágások során kialakított állapotokkal.

• Erdőrezervátum. A Mitrovicai Erdőgazdaság területén nyolc védett terület található. Ezekből egyet már 1876-ban védetté nyilvánítottak. A 10,7 hektáros területen 240 db kocsányos tölgy található, melyek – két 60 éves példány kivételével – 350 év feletti famatuzsálemek. Itt a magyar delegáció igen gyengén vizsgázott a fekvő fa köbtartalmának becsléséből. A többség jelentősen alulbecsülte a 75 m³-es kidőlt tölgyet. Tekintettel arra, hogy 350 év óta csak két példány tudott felnővekedni, a természetes megújulás hiánya miatt a természetvédelmi hatóság már feloldotta volna a védelmet, de a helyi erdészek ragaszkodnak a további védelemhez, a teljes háborítatlansághoz. A terület a Száva árterén van. Több száz év óta változásként legfeljebb a gyalogakác csoportos megjelenését lehet említeni. A

felújulás 350 éve tartó elmaradásának okát a helyi kollégák sem ismerik.

A Mitrovicai Erdőgazdaság Klenaki Erdészeti területén nemesnyár- és feketedió-állományok megtekintésére került sor.

A nap folyamán a csemetekerti kiemelésről a fakitermelés utáni vágástakarításig bemutatták a nyárasokban alkalmazott technológiákat.

Mind felújításra, mind erdőtelepítésre saját csemetekertben előállított gyökerező fűz- és nyárdugványt használnak. Nyárból a korábbi sláger euramericana klónok helyett a deltoides klónokat részesítik előnyben. 25 éves korban 600 m³/hektár fatömeget produkálnak.

Az ültetést egy- vagy kétéves gyökerező dugvánnyal végzik, 130 cm mélyre fűrt gödörbe, 6x6 méteres vagy 7x7 méteres

hálózatban. Így elhagyják a gyéritést. Az ültetést követő hét évig intenzíven gondozzák. Évente egyszer gyomirtóznak, háromszor tárcsáznak, kétszer nyesnek.

A fakitermelést processzorral végzik. A vágástakarítást könnyen meg tudják oldani, mert a lakosság még a nyár vágáshulladékát is hajlandó saját célra összeternelni.

A szakmai program terepi részét feketediós állományok tanulmányozásával zártuk.

A búcsú munkaebédre a Karakusa vadászklubban került sor, ahonnan hosszas baráti beszélgetés után hazaindultunk Magyarországra.

Köszönet *dr. Zorán Tomovic* kollégának a precíz, teljes szakmai áttekintést adó program szervezéséért, *Takács Mária* vezérigazgatónak és minden vendéglátónak a baráti fogadtatásért.

Külön köszönet *Blazsev Zsifko* szakosztálytársunknak a tanulmányút leegyeztetéséért és a szakszerű tolmácsolásért.

Urbán Pál